

Magistrát mesta Košice
Komisia pamätihodností mesta Košice
Trieda SNP 48A
040 10 Košice

V Košiciach, dňa 09.02.2024

Návrh na zápis do zoznamu pamätihodností mesta Košice

Vážení členovia Komisie pamätihodností mesta Košice, týmto si Vás dovoľujeme požiadať o posúdenie návrhu na zápis Košickej detskej historickej železnice, ktorá sa nachádza v mestskej časti Košice-Sever, do zoznamu pamätihodností mesta Košice podľa VZN č. 122.

Košická detská historická železnica (KDHŽ), od svojho založenia, zohráva významnú úlohu nielen v oblasti kultúrneho a historického dedičstva mesta Košice, ale aj v oblasti turizmu a vzdelávania mládeže. Bola vybudovaná v rokoch 1955-1956 ako Pionierska železnica¹, šlo o prvú rekreačnú železnicu vo vtedajšom Československu a v súčasnosti je na našom území jedinou zachovanou železničkou svojho druhu, s detskou obsluhou.² Trať o dĺžke 3,9 km s unikátnym rozchodom 1000 mm je vedená Čermel'ským údolím a prepája významné rekreačné oblasti Čermel' a Alpinku.

V súčasnosti je prevádzkovaná občianskym združením ako muzeálna a turistická atrakcia s historickými vlakmi. Poslaním tohto občianskeho združenia je okrem samotnej prevádzky železničky predovšetkým jej záchrana, oživenie, udržiavanie nehmotného remeselného dedičstva v podobe pravidelnej parnej prevádzky a pokračovanie v tradícii mládežníckej obsluhy železničky.

Historickú a technickú hodnotu detskej železnice vyzdvihujú aj vozidlá a prvky infraštruktúry, ktorých história siaha až do 19. storočia. V stanici Čermel' sa nachádzajú dosiaľ používané historické výhybky a koľajnice pochádzajúce zo Štiavnickej železnice a iných už zrušených slovenských, rumunských a uhorských úzkorozchodných železničných tratí. Najväčším historickým klenotom a symbolom Košickej detskej historickej železnice v jej novodobej histórii je najstaršia prevádzkyschopná parná lokomotíva v strednej Európe radu U36.003 (familiárne – Katka) z r. 1884, ktorá je súčasťou lokálnej identity Košíc. V prevádzkyschopnom stave udržiavajú dobrovoľníci aj historické vozne vyrobené v rokoch 1866 až 1966. Všetky vozidlá s významnou historickou hodnotou sú zapísané ako hnutelná národná kultúrna pamiatka v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR.

Odôvodnenie návrhu

Zapísanie Košickej detskej historickej železnice do zoznamu pamätihodností mesta Košice by symbolizovalo ocenenie a uznanie jej historického, kultúrneho a spoločenského významu. Taktiež by to posilnilo povedomie verejnosti o dôležitosti ochrany a zachovania takýchto unikátnych spoločensko-technických diel pre budúce generácie. Nižšie je uvedených niekoľko faktorov, pre ktoré je dôležité zachovať a uznať hodnotu tejto pamätihodnosti.

¹ Výstavbu financovalo Ministerstvo dopravy, prevádzku od vzniku zabezpečovali a financovali ČSD

² Takáto železnica neskôr vznikla aj v Prešove, Plzni, či iných mestách Československa, ale nezachovali sa

OZ DETSKÁ ŽELEZNICA KOŠICE

Adresa: Aténska 15, Košice 040 13 | IČO: 42241189 | DIČ: 2023227657 | Reg. číslo: VVS/1-900/90-371 49 (z 9.3.2011- Min. vnútra SR)

Tel.: +421 905 412 322 | E-mail: kezeleznica@gmail.com | Bankové spojenie: 2920862649/1100, IBAN: SK33 1100 0000 0029 2086 2649

www.detskazeleznica.sk

1. **Symbol koexistencie histórie a súčasnosti:** KDHŽ predstavuje spojenie histórie železničnej dopravy s modernými iniciatívami pre deti a mládež. Jej prevádzka a udržiavanie sú vykonávané s využitím tradičných metód a dobrovoľníckeho úsilia, čo symbolizuje dôležitosť zachovania dedičstva a zároveň podporuje aktívnu participáciu mladých ľudí.
2. **Edukácia a výchova:** KDHŽ slúži nielen ako atrakcia pre návštevníkov, ale aj ako vzdelávacie centrum, kde môžu deti a mládež získať znalosti v rámci zmysluplného využívania voľného času nadobudnúť rôzne poznatky a zručnosti nielen z oblasti kultúrneho dedičstva, ale aj technológii, bezpečnosti, komunikácie a tvorby projektov. To všetko podporuje ich následný záujem o ďalšie vzdelávanie a získavanie technickej gramotnosti či formovanie vzťahu k zodpovednosti a spoločenským hodnotám.
3. **Kultúrna hodnota:** Železnička je súčasťou kultúrneho diania mesta Košice. Organizuje rôzne kultúrne podujatia, ako sú historické jazdy, tematické prehliadky a podujatia ktoré prispievajú k oživeniu kultúrneho života mesta a regionálnej identity. Je kultúrnou pamiatkou, ktorá oživuje a zachováva historické a kultúrne dedičstvo mesta Košice. Je symbolom kontinuity a trvácnosti v dnešnom dynamickom svete.
4. **Turistická atrakcia:** Pre turistov aj miestnych obyvateľov predstavuje KDHŽ atraktívny cieľ. Jej historický význam a unikátna atmosféra prispievajú k atraktivite mesta Košice ako turistického centra a podporujú cestovný ruch v regióne. V súčasnosti ročne navštívi železničku cez 50 000 návštevníkov a návštevnosť sa naďalej zvyšuje. Taktiež ako jedna z mála železníc prevádzkuje detská železnica pravidelnú parnú prevádzku.
5. **Historický symbol:** Od svojho vzniku v roku 1955 železnička predstavuje symbol historického rozvoja a technologických pokrokov, ktoré ovplyvnili Košice a okolité oblasti. Vybudovanie v dobe, keď sa Slovensko nachádzalo pod komunistickým režimom, symbolizuje technologický pokrok a modernizáciu v tejto oblasti. Prináša to aj spomienky na časy, keď železnica bola kľúčovým dopravným prostriedkom a symbolom pokroku. V historickom kontexte sa v dobe vzniku železničky Košice uzdravovali po ťažkých časoch vojny, a tak je jej založenie aj symbolom obnovy a nádeje v lepšiu budúcnosť. Je to súčasť histórie, ktorá pripomína odvahu a odhodlanie miestnych obyvateľov.

Dokumentácia a literatúra

Haviar, T. – Lehotský, L.: Veľký príbeh malej železnice, Košice : Depo public, 2016. 269 s. : il., mp.
[Vyd. pre Detskú železnicu Košice] ISBN:9788097134839 (viaz.)

Fotografická dokumentácia

Vybrané fotografie z histórie a súčasnosti predmetnej Košickej detskej historickej železnice, z archívu KDHŽ.

KOŠICKÁ DETSKÁ HISTORICKÁ ŽELEZNICA

OZ DETSKÁ ŽELEZNICA KOŠICE

Adresa: Aténska 15, Košice 040 13 | IČO: 42241189 | DIČ: 2023227657 | Reg. číslo: VVS/1-900/90-371 49 (z 9.3.2011- Min. vnútra SR)
Tel.: +421 905 412 322 | E-mail: kezeleznica@gmail.com | Bankové spojenie: 2920862649/1100, IBAN: SK33 1100 0000 0029 2086 2649
www.detskazeleznica.sk

Obrázok 1 - Odchádzajúci vlak zo stanice Alpinka v čase Mládežníckej železnice (zdroj: Archív KDHŽ)

Obrázok 2 - Mladí detskí výpravcovia/pionieri vypravujú vláčik zo stanice Čermel' (zdroj: Archív KDHŽ)

KOŠICKÁ DETSKÁ HISTORICKÁ ŽELEZNICA // // // // // // // //

OZ DETSKÁ ŽELEZNICA KOŠICE

Adresa: Aténska 15, Košice 040 13 | IČO: 42241189 | DIČ: 2023227657 | Reg. číslo: VVS/1-900/90-371 49 (z 9.3.2011- Min. vnútra SR)

Tel.: +421 905 412 322 | E-mail: kezeleznica@gmail.com | Bankové spojenie: 2920862649/1100, IBAN: SK33 1100 0000 0029 2086 2649

www.detskazeleznica.sk

Obrázok 3 - Deti v úlohe sprievodcov vypravujú vlak (zdroj: Archív KDHŽ)

Obrázok 4 - Letný historický vozeň Ca/u 208 plný rekreantov (zdroj: Archív KDHŽ)

KOŠICKÁ DETSKÁ HISTORICKÁ ŽELEZNICA

OZ DETSKÁ ŽELEZNICA KOŠICE

Adresa: Aténska 15, Košice 040 13 | IČO: 42241189 | DIČ: 2023227657 | Reg. číslo: VVS/1-900/90-371 49 (z 9.3.2011- Min. vnútra SR)
Tel.: +421 905 412 322 | E-mail: kezeleznica@gmail.com | Bankové spojenie: 2920862649/1100, IBAN: SK33 1100 0000 0029 2086 2649
www.detskazeleznica.sk

Obrázok 5 - Súčasný klub mladých železničiarov, počas náborového dňa na Alpinke (zdroj: Archív KDHŽ)

Obrázok 6 - Vlak v pohybe Čermelským údolím (zdroj: Archív KDHŽ)

KOŠICKÁ DETSKÁ HISTORICKÁ ŽELEZNICA

OZ DETSKÁ ŽELEZNICA KOŠICE

Adresa: Aténska 15, Košice 040 13 | IČO: 42241189 | DIČ: 2023227657 | Reg. číslo: VVS/1-900/90-371 49 (z 9.3.2011- Min. vnútra SR)
Tel.: +421 905 412 322 | E-mail: kezeleznica@gmail.com | Bankové spojenie: 2920862649/1100, IBAN: SK33 1100 0000 0029 2086 2649
www.detskazeleznica.sk

Obrázok 7 - vľavo parný rušeň U36.003 (Katka), vpravo motorový rušeň TU29.2002 (Janka) (zdroj: Archív KDHŽ)

Obrázok 8 - "Prepad vlaku" počas slávnostného otvorenia letnej sezóny KDHŽ (zdroj: Archív KDHŽ)

KOŠICKÁ DETSKÁ HISTORICKÁ ŽELEZNICA

OZ DETSKÁ ŽELEZNICA KOŠICE

Adresa: Aténska 15, Košice 040 13 | IČO: 42241189 | DIČ: 2023227657 | Reg. číslo: VVS/1-900/90-371 49 (z 9.3.2011- Min. vnútra SR)
Tel.: +421 905 412 322 | E-mail: kezeleznica@gmail.com | Bankové spojenie: 2920862649/1100, IBAN: SK33 1100 0000 0029 2086 2649
www.detskazeleznica.sk

Návrh opatrení

Zápis Košickej detskej historickej železnice ako funkčného celku za pamätihodnosť mesta Košice.

Predkladatelia návrhu

Za občianske združenie Detská železnica Košice návrh podáva

PhDr. Ľubomír Lehotský, predseda občianskeho združenia

PhDr. Ľubomír Lehotský
štatutár

KOŠICKÁ DETSKÁ HISTORICKÁ ŽELEZNICA |||||